

Malta Festival biedt weerwerk aan de politiek van de Poolse regering, met steun van Sven Gatz

‘De Vlaamse regering zet zich meer voor ons in dan de Poolse’

Tien dagen lang stond het theatergezelschap Needcompany in de spotlights in het Poolse Pozna. Het Malta Festival, een van de grootste in Midden-Europa, bond er de strijd aan met de rechtse regering. Mét de steun van Sven Gatz. **GILLES MICHIELS**

Je had de voorbije weken geen WK voetbal nodig om Belgen te zien schitteren in het buitenland. In het Poolse Pozna pakt Needcompany nog tot zondag uit met theater, film en expo. Op het Malta Festival – de naam verwijst naar het lokale Maltameer – toonde het Molenbeekse gezelschap van Jan Lauwers, Grace Ellen Barkey en Maarten Seghers onder meer de theaterbewerking van *Oorlog & terpentijn*, maar ook werk van jonge theatermakers als Kuiperskaai en het duo Lobke Leirens-Maxim Storms.

Het Malta Festival is een van de grootste in Midden- en Oost-Europa. Voorlopig toch, want in Polen is een ware cultuuroorlog aan de gang. Sinds de radicaal-rechtse partij PiS in 2015 de boel overnam, moeten vooral de theaters het ontgelden: kritische directeurs worden er vervangen door volgzaam marionetten, ministers vervloeken kunstfestivals en volgelingen van de regerende partij vallen bezoekers aan. Wel ja, *something's rotten in the state of Poland*.

Pedofielenverdediger

Dat de gemoederen net in het theater zo hoog oplaaien, heeft veel te maken met één voorstelling: *Klatwa* ('De vloek') van de Kroatische regisseur Oliver Frlijic. Het stuk gaat over een priester die een dorpsmeisje zwanger maakt en veroordeelt daarmee een gigantisch taboe: het zwijgen van de Kerk over seksueel misbruik.

Het was de eerste keer in de Poolse theatergeschiedenis dat de Kerk zo direct werd aangevallen. Het publiek kreeg een vijf minuten durende blowjobscène te slikken met een pop van paus Johannes Paulus II, wiens populariteit in zijn thuisland aan het heiligdom grenst. Om zijn nek hing een bordje met de tekst 'pedofielenverdediger'. Hielp ook niet: in de voorstelling verdedigt een actrice het recht op abortus, dat streng verboden is.

De Kerk en de regering reageerden verontwaardigd. Het Dialog-festival in Wrocław, waar *Klatwa* in februari 2017 naast onder meer Alain Platel zou spelen, verloor plotsklaps zijn subsidies. De staatstelevisie, gelinkt aan de PiS, liet afzonderlijke fragmenten van de voorstelling filmen en verspreidde die zonder context, om de woede bij het volk op te poken.

Geen buitenlanders

Gevolg: dagenlang werd het theater geïsoleerd door fundamentalistische christenen die de deuren blokkeerden en een theatermedewerker brandwonden toe-

In 'Klatwa' van de Kroatische regisseur Oliver Frlijic gebeuren een heleboel dingen die niet zo christelijk zijn. © rr

brachten. *Klatwa*-actrice Julia Wyszynska was niet langer welkom bij de openbare omroep.

Ook het Malta Festival deelt in de klappen van de nieuwe regering. Nadat de PiS in 2015 aan de macht kwam, verloor het stadsfestival meteen twee derde van zijn centen. Daardoor liet de regering liet nog weinig plaats voor internationale kunstenaars. Prikten ooit nog artiesten als Goran Bregovic, Manu Chao en Portishead op de muzikale affiche, dan hebben die nu vooral plaatsgemaakt voor Poolse acts.

En opnieuw zorgde Frlijic voor gehannes. Het Malta Festival wijdde zijn editie vorig jaar aan de Balkan en had de Kroaat aangesteld als curator. Die zou niet zijn schandaalstuk opvoeren, maar een tiental internationale producties programmeren. Geen probleem voor de regering, die in eerste instantie een subsidie toekende. Pas toen ze doorhad wie de controversiële theatermaker was, trok ze alle beloofde steun in. *Not done*, vond festivaldirecteur Michal Merczynski, die een rechtszaak is gestart tegen de minister van Cultuur.

Steun van Sven Gatz

Dit jaar kozen de Polen Needcompany om in de voetsporen te treden van Frlijic. Even radicaal maar minder choquerend, klonk het hoopvol. Maar dat mocht niet baten. 'Omdat Needcompany geen Pools gezelschap is, ontnam het ministerie zeventig procent van ons voorziene budget', zegt Jan Lauwers. Gevolg: de geplande internationale namen werden onbetaalbaar, dus vroeg de organisatie voorzichtig aan de Belgen of het zelf de voorstellingen wilde leveren.

Dat Needcompany en co. toch in Polen optreden, is te danken aan Sven Gatz. De Vlaamse minister van Cultuur sprong voor het noodlijdende Malta Festival in de bres en legde 50.000 euro bij, een regulier

'Forever' van Needcompany. © Phile Deprez

‘Dit is geen aanzet tot een diplomatieke rel, maar expliciet is deze steun wel een pleidooi voor de artistieke vrijheid in Polen’

SVEN GATZ
Minister van Cultuur (Open VLD)

bedrag voor internationale tournees. 'Een straf statement', benadrukt Lauwers. 'Zeker nu de regering een rechtszaak heeft aangespannen tegen minister van Cultuur Piotr Glinski.'

'Maar het is zeker geen aanzet tot een diplomatieke rel', benadrukt Gatz zelf, die vandaag het festival bezoekt. 'Al is deze steun wel expliciet een pleidooi voor de artistieke vrijheid in Polen. Een kunstenaar mag niet de onderaannemer van de politiek zijn.'

De Poolse liefde voor Vlaanderen is niet nieuw. De editie in 2010 was zelfs volledig aan Vlaamse makers gewijd, met naast Needcompany ook namen als Jan Fabre, Sidi Larbi Cherkaoui en Abattoir Fermé op het programma. 'Joke Schauvliege was toen te gast en bezocht samen met onze minister van Cultuur het festival', herinnert festivaldirecteur Merczynski zich. 'De kans is nihil dat Glinski dit jaar Gatz zal ontvangen. Van het ministerie komt zelfs niemand kijken. Op dit moment zet de Vlaamse regering zich meer voor ons in dan de Poolse.'

Vrijhaven van democratie

Tussen Merczynski en het ministerie zit het er ondertussen dus bovenarms op. Maar de festivaldirecteur wil van geen wijken weten. Veelzeggend op de affiche dit jaar was alvast een voorstelling met de naam *Messiahs*. 'Het messianisme dat hier rondwaart, maakt ons niet blind. We zijn niet de uitverkoren natie of de messias van Europa, zoals onze eerste minister wil doen geloven.'

Daarom wil Merczynski tegenwicht blijven bieden. 'Als we ermee zouden ophouden, valt een nieuwe vrijhaven voor de democratie en de vrije meningsuiting weg. Nee, deze regering kan stemmen kopen en de bevolking manipuleren, maar wij vechten terug.'